

Györke Zoltán

Atlasz, fordítsd át

nem háborognak a vizek se
kő-szálkákka szürkál a pázsit
eső-zárlatot rendelt el isten
javítták az ég csatornáit

csonttá szikkadt cipők a dombok
piros héjukon só kö fehérlik
gesztenyék zöld boglyái égnek
sünburokban barna mag érik

akácvirág-fürtök pirulnak
 völgyvályúban oldódó illat
hullámokban érkezik a szél
gereben tilol zörgő nádat

nap sodor tölcserl levelekből
a bodzatányérok felbillennek
szétomlik a fullasztó délután
magamhoz szólnék Atlasz fordítsd át
másik oldalára a földet

KONDOR BÉLA: HAMLET-ILLUSZTRÁCIÓ

Sz. Lukács Imre

Szerелеm után

A legutolsó találkozásakor álltam a Nóra lakásában és tudtam, hogy minden rossz-szúl sikerült. Hol volt már akkor a magabiztosság, a gondolkodás, csak a tétova mozdulatok, a meg nem gondolt szavak csapkodtak.

— Felszaladtam hozzád — mondtam —, készülsz talán valahova?

— Igen, mindjárt megyek.
— Menjünk együtt.

— Nem.

Az előszobában álltam, néztem be a szobába, amit az elmúlt hetek alatt átrendezett Nóra és nem hívott be. Ennyit se jelent már? Szégyenkeztem a megaláztatástól. Még tétozva az arcahoz nyúltem, láttam rebbent a szeme, s a félig kedveskedő mozdulat elsilányult, az egész szándékom felresikerült, kicsit megsimítottam az arcát, eldadoztam; — Örülök, hogy így véssz az egészet.

„Biztos van már valakije” — gondoltam.

— Így — válaszolta Nóra.

Megszégyenültem, tántorogtam le a lépcsőn, magam sem tudom, hogyan, a kapu alatt álltam még sokáig, nem tudtam elhinni, hogy vége van, hogy mindannak, aminek korábban birtokosa voltam, az már nincs, az már nem az enyém. Az élet ott volt körülöttem, de semmi közöm se volt hozzá.

A banalitások, az ezerszer olvasott szürke kis mondatok most a húsbomba vágtak, hiszen saját magamon éreztem, hogy gyorsabban dobog a szívem, remegek, a torkomban is ott a gombóc. — Hát velem is megtörténhet ilyen? Mi ez? Hová meneküljek? Éreztem, hogy sebzett vagyok és kiszolgáltatott.

Mindig féltem, hogy nem vagyok méltó hozzá. Az eszményi nővé emeltem, érett, okos társasá, a testét meg fiatal lányéhoz hasonlítottam. Csodálatos volt vele, megismételhetetlen és felejtethetetlen. De vége. Rendben van.

Vége van. De akkor miért fáj? Miért kisért még mindig, napok óta, hetek óta, hónapok óta? Hát soha nem lesz vége? El kell, hogy múljon, minden véges, a szerelem is.

Akarod, hogy vége legyen. Utána semmi sem marad, csak az emlék. Az nagyon csalóka, idővel megspad, és nincs értéke, talán csak vigasztalása. A józan ész parancsoljon, ne csak a szívedre hallgass! — bizonygattam magamnak.

— Még így is jó, hogy szeretlek — gondoltam. Tudom, nincs viszonzás és megalázó, hogy így kiszolgáltatatom magamat, de nem tudok elszakadni tőled.

Sohasem mondtam el neked, mennyire szeretlek. A szavaktól irtóztam, jól látom, hogy mennyire becsapják az embert. Mit meg nem tennék a boldogságodért? És mi haszna van? Majd jön egy hasonló, az övé lesz, pedig az enyém vagy, és sohasem mekkülhetsz már tőlem.

Sohasem hittem, hogy ilyen létezhet. Most itt a fizetség. Mo-

solyogtam, ha szerelemről beszéltek, lekicsinyeltem és lebecsültem, nem tudtam sem öröme, sem boldogságnak, sem szenvedésnek elfogadni. Részem lett belőle. Micsoda részem! Még így is köszönöm.

Megfogadtam, nem közeledek, neked illik. Te szakítottál egy rövidke levéllel. Mégsem bírtam megállni, hogy ne keresslek, így a kinom és megaláztatásom még nagyobb lett. De hiába rohantam hozzád.

— El kell döntenem, mennyi bennem a szeretet vagy a szánalom irántad — mondtad akkor, Nóra.

— En szeretlek — mondtam. — Ott hibáztál, amikor gyerekként akart lenni, nem mondtad azt, hogy rád bízom, határozottan nemet mondtál, én azt hittem, hogy csak szeretőnek vagyok jó, de gyereket szülni nem. A férjemtől se lehetett gyereke, annyira féltett.

— Azt ne varrd az én nyakamba! Veszélyes munkahelyen dolgozol, idősek vagyunk, hová akarnánk már gyereket?

Minek az érzés, ha az őszinteség fájdalmat okoz? Gondolok rád, veled vagyok minden éjszaka, alig várom, hogy sötét legyen, elképzelek magam elé, és rád gondolok. Azt mondtad még a búcsúzásnál; — Te úgy szeretsz, mint az anyám, tisztán és igazán.

Mégis elküldöl? Rólad álmodom, látom kislányos alakod. Mások rózskenyeret erőszakolok rád, fehér köpenyed zsebébe csúszatom. Aztán hirtelen felébredek, testemet kiveri a víz, mert egyedül vagyok, és csak a szívem szorult össze.

Érsz te ennyi szenvedést?

Önző vagy, önmagadat szerető, lelki és nemj vigasznak keltem a szűkösebb napokban.

Nem, nem, nem akarok aljas lenni, te is szeretted. Nem veheti el tőlem az idő az emlékeidet. Egyszer még a régi lakásban a cipődre azt mondtam, görbe a lábad benne, azonnal kidobtam. Messzi útról tértél meg, a villából, mennyire szeretted, hogy vártalak, legyen valaki melletted. Mennyire féltél az öregségtől, a betegségtől, hogy nagyobb dózist kapsz a sugárból, ki lesz melletted akkor, ugye én megmaradok? A férjed fiatalon vitte el a leukéniát, hónapokig beteg volt, visszahúzódtál a villába, feketében s feketén éltél, megöszültél és nem találtad meg a helyedet.

A magány lökött egymáshoz minket. En azt hittem, hogy egy életre szól. Hányszor kérte, hogy maradjak veled, az öregség idején is. Hol van ez már? Legutoljára születésnapomra azt kértem, hogy hallgassuk meg az Ady-lemezt, Latinovits hatyúdálát, és örüljünk egymásnak. Szeress, ha tudsz! Beteg lettem. Mentem hozzád naponta, vittem, amit kaptam, narancsot, citromot, édességet, nem tudtam és nem akartam dolgozni sem. Ebé-

det akartam vinni, de nem engedted, amikor már lábadoztál, sétálni hívtalak, de nem jöttél, korábban javasoltam, menjünk külföldre, de arra se hajlottál. Már nem szeretted igazán.

Miért nem vigyáztunk egymásra?

Annyira bennem vagy, még mindig annyira, hogy én vagyok. Hogy tudhatnánk elfelejteni? Hiába rendezgeted te is a szobád, lehetetlen, hogy onnan teljesen kirekesszél.

Nincs már bennem büszkeség. Könnyörögni tudnék, de minek? Nem hallgatod meg. Nem szabad lelkiismerettel születni, közeledekni a világban. Rájöttem, mit vesztettem el benned: a hitemet? Hát mi jöhet még ezután? A nihil?

Nincs nekem semmi önbecsülés. Mit is szeretethetnél rajtam? Ezt a nyafogást, ezt az önmegaláztatást talán? Kínéztél az átrendezett lakásodból. Mit várhatok? Ugorj a nyakamba? Ha egyszer már elhidegültél, jobb tudomásul venni, jogod van úgy berendezkedni az életre, ahogy akarod. Igazad van, hideg észszel elhúzódsz a szád, fintorogsz, ez a kis koszos mit nyafog itt? Lelekizik ebben a korban? Hát annyira visszaféltett, nem érti meg, hogy vége, és így tovább. Nem akarom, és kész.

Szeretője van. Amilyen hiszékeny vagyok, a kutatók közül akadhat nem is egy. Különböző sikerülne minden olyan simán? Az új lakás, a karrier, a funkció? A mosolyáért? A kedveskedésért? Vagy, mert néhány sor lent nyaraltak a villában egyesek, ezek azok?

Minek zavarom még mindig? Mit csináljon tulajdonképpen, hogy megértsem végre, nem kelek már neki? Megcsaljon?

Az a bajom, hogy visszaféltódt az érzelmvilágom?

Ha végiggondolom, meg akar szabadulni tőlem. Módszeresen, apró kis tűszúrásokkal üldöz el. Csak bele tudnék már nyugodni a döntésébe. Mit alkalmatlan-kodom, tolakszom, mi értelme ennek? Két öregedő ember legyen akkora belátással, hogy békén hagyja egymást. Mindketten találunk mást, s mindketten becsapjuk magunkat, mert magunkhoz mérjük majd az újat, ha silány is lesz, jónak ítéljük. Csak később meg ne bánjuk.

Az a baj, hogy nem is Nórá, hanem magamat sajnálom. Nem bírom elviselni, hogy nem szeret, hogy lemondhat rólam, hogy nélkülöm egyáltalán levegőhöz jut. Ettől van a fájdalmam. Vád nincs bennem. Nincs miért. Nincs?

Elhetetlen vagyok, hát elhetetlen a szerelemben is. Rádásul a hitemet és az erőmet is elvette. Figyelek magamra, bár még az sem az igazi, távoli most minden tőlem, munka, közélet, tómpa vagyok. Hosszan tart ez a folyamat, ez a kinszenvedés. Mit csinálhat Nóra? Bent van a laborban?

A mi játékunk becsületes és tisztességes. Legyen hát az a vége is.

Megkérdeztük...

A vasasasszony

Olyan piszkos helyen dolgozom én, látja, ha le akarok ülni, újságot kell magam alá teríteni. Az nem igaz, hogy én a csiszolást választottam annak idején. Ha megmutatták volna, hogy itt dolgozom majd, elszaladtam volna. Ezredmilliméteres pontosságra mozdonyalkatrészeket készítettem, az a finom munka, az tetszett nekem. Nem tetszett viszont apámnak. Bolondéria ez, nem lánynak való. Tisztességes pályát választottam. Látásra a szövönőseget tanultam, csak amikor bizonyítványt adtak, akkor derült ki, hogy időközben vasas lettem.

Nehéz munka, sok nő nem is talál itt. Most éppen egyedül vagyok. Mindenki azt mondja, nem nőnek való. Aki gyönyörködni tud a maga munkájában, csak az jön ide. Mi a gyönyörűség benne? Hiába mondanám, aki nem csinálta, meg nem érti. Volt itt egy asszony, nyáron ment nyugdíjba, de novemberben visszajött. Kérdezze meg tőle, mi a jó benne.

Abban igaza van, aki csak gyönyörködni akar, éhenhal. A buszok kapaszkodófogatványának egyik alkatrészét csiszolom most, négy forint húsz fillérnek száz darab a normája. Ezt a koszos munkát pedig csak pénzért érdemes csinálni, aki tehát keresni akar, legalább négyezret csiszol egy műszak alatt. Igaza van, paszulyválogatásnál is elég lenne négyezret leszámolni, de itt nem babra megy a játék. Jár az ember keze, mint a villám, és ha csak egy kicsit nem figyelés oda, összeeszi a szikra. Erős a szikrája nagyon.

Apám hajós, vizen jár, az is vasas mestersegnek fogható föl. Oda ment a bátyám is, a másik meg lakatos lett. Az őcsém autószerelő. Nem tudom, hogy nézett volna ki az egész, hogy én meg varronó leszek, vagy cukrász, elképzelni se tudom, de az biztos, hogy vasas lettem. Itt van a férjem is, egy műhelyben dolgozunk, és ide jött a gyárba a fiam is, de ő már villanyszerelőnek. Mondta is, nem jó hely ez, mert máshol a villanyszerelőt többet keresnek. Mi meg azt mondtuk neki, nem igaz az, hogy tudod a szakmát, ha papírosod van róla. Gyere ide, itt mindent megtanulhatsz, aztán úgy fordított a sorodat, ahogy akartod. Talán maradt.

Milyen az a házasság, ahol az asszony is vasas? Ha mindenki-nek így sikerül, a válópörös bírók másik pályát választhatnak. Szórákosunk igen egyszerű, itt a Tisza. Megyünk horgászni. Megint mit csodálkozik? Hogy nem asszonynak való a pecázás? Ha én mindig arra adnék, mások szerint mi való az asszonynak, régen nem jó lenne. Lányom is van, horgász ki is. Férjhez ment, az ura asztalos, külön csónakon járunk. De együtt horgászunk azért. Vettünk egy alumínium hajótestet, ha felszereljük motorral, a régi a fiamé lesz. Akkor már három csónakkal járunk.

Van engedélyem is, rendes tagja vagyok az egyesületnek. A régi bűnök elválnak, most már be merem vallani, egy darabig, majdnem egy évig orvhorgász voltam. Semmi jó nincs benne, mindig azt figyeli az ember, észreveszik, vagy nem. Halat fog, vagy ellenőrt?

Hogyne emlékeznék az első halra! Kirázott a hideg, amikor megfogtam. Édes Istenem, legalább vinné el a horgot, így rimámkodtam. Hogyan veszem én ezt ki a vízből? Hat és fél kilós harcsa volt. En faszítottam őt, ő faszított engem. Isten bizony, nem tudtam, én fogtam meg, vagy az fogott meg engem. Segítség kellett, hogy ki tudjam venni a vízből. Sokért nem adnám azóta is, ha egyszer még ekkorát foghatnék.

Nem a csónak lesz az első, ha három évet várt — azóta megvan a teste —, akkor meg várhat egy kicsit. Most vezettük be a lakásba a gázfűtést, teljes főűfűtással kapcsoltuk össze, előbb azt kell kihevernünk. De akkor tartalék

motor is lesz, ha elromlik az egyik, akkor se kelljen otthon maradni. Nem igaz, hogy csak úrtembernek való a csónak, meg a Tisza, meg a horgászás. Jó az a vasasnak is.

Magának van igaza, télen nem jó a Tisza, pedig télen is kell valamit csinálnunk, ha időnk van rá. Mindenféle vetélkedőkre bevezetünk, előadásokra járunk. Hogy ez még nem általános? Ne mindig azt keresse, ami máshol sincsen, kapaszkodjon meg abba, amit itt van. Bementünk egyszer a Bartókba, teljes számmal a brigád, és kerestük azt a valakit, aki művészeti kérdésekben eligazít bennünket. A vetélkedőhöz kellett volna. Azt mondták, most éppen nincs bent az illető, jöttünk inkább máskor. Mi meg azt mondtuk, ha egyszer bejöttünk, addig el nem megyünk, amíg valami nem lesz. Leültünk szépen. Jön hozzánk az igazgató-nő, akkor még azt volt, látni akart bennünket. Mert ő még ilyen népséget nem látott. Azt hittük, ki akar söpörni bennünket, pedig örülni jött. Elő is kerítették hamar az illetékest, de az már egy más lapra tartozik.

Elmondjam? Ő jön hozzám egyszer, hogy be akar állni a gépek mellé, közörülni. Jaj, galambom, mi történt? Talán kirúgták? Ilyen baj nem történt, csak ki akarja próbálni, és meg akar ismerni bennünket. Ne legyen sértés belőle, de ránéztünk: orvoshoz menjünk vele, vagy mindjárt az intézetbe? Ilyen ember még nem akadt, ha csak színpadon nem, aki meg akar minket ismerni egészen.

Mondjuk neki, hogy menjen el? Ő se küldött el minket, sőt nagyon kedves volt hozzánk. Ha egyszer ez a bogara! Elmentem a főnökökhöz, szóljanak ők is hozzá valamit. Azt mondták, hozzájárulnak. Na, galambom, akkor kezdjük a szertartást: manikűrt levetni, mocsos munkára fölkeszűlni!

Bejön első nap, persze, hogy elkészt. Ahányan voltunk, mind rászálltunk: délutánosak vagyunk talán? Minden meló ott kezdődik, hogy el kell kezdeni! Időben! A mi bandánk szókimondó, annyi biztos, ha olyan nagyon meg akart ismerkedni velünk, most sikerült. Hanem ez a kislány olyan szépen dolgozott, hogy azt meg lehetett nézni. Ha azt mondom, hogy érzi-e volt hozzá, nem hiszi el, mert a rajztanári diplomájából nem ezt nézi ki az ember. Mellettem dolgozott, mindig figyeltem, de az egész műhely szeme rajta volt, nehogy valami baj történjen vele. Annyi biztos, ha én egy hétig bejárok a Bartókba, nem tudunk annyira összezemelegedni, mint itt, a gépek mellett. Pedig alig halljuk egymás hangját.

Azt is mondta, nem gondolta, hogy ilyen nehéz lesz, de ez nem lepett meg bennünket. Ellenben, amikor azt mondta, köszöni szépen, fizetést nem fogad el, mert neki munkaköri kötelessége, hogy megismerje a munkást, ha egyszer művelni akarja, akkor nem tudtuk, mit válaszoljunk neki. Ez a lány tényleg nem látszik velünk! Itt a pénz, és nem kell? En nem tudom, megfizették-e neki úgy, ahogy érdemelte, ott bent, de most is azt mondom, illet meg nem láttam. Tudja, mit csinált, amikor elment? Verset írt, mindenkinek egy szakaszt. De úgy eltalálta ám, annak minden szava passzol. Most már elhiheti, el tudjuk tölteni a telet. Minden programról tudunk, és ott is vagyunk, ha nekünk való.

Ha nem kérdezik, nem mondom, hogy vasas vagyok. Dicsekedni nem érdemes, magvarázkodni meg nem szeretek. Nem emlékszem rá, mikor mondtam meg valakinek. Furcsának tartják, de nem bánom, mondjon mindenki, amit akar. A horgászatra csak azt tudom mondani, szegény volt az idej esztendő. Mindig mozgott a víz.

(Elmondta Nemák Dezsőné az Ikarus szegedi gyárában.)

HORVÁTH DEZSŐ